

Bortom en politisk lösning behövs ett demokratiskt systemskifte

Det nyligen uppblossade intresset för Kenya i svensk media reproducerar på många sätt bilden av afrikanska länder, med bilder på brinnande bilar och rapporter om "mob justice" och etnisk rensning. Krisen framställs dessutom som nästintill omöjlig att lösa på politisk väg, eftersom en konflikt med etniska förtecken gör det svårt att förhandla och kompromissa.

MEN ATT FÖRKLARA DET BESINNINGSLÖSA våldet bara med etnicitet, eller för den delen som en protest mot det kritiserade presidentvalet, är att stanna vid symptomen. Även om man inte ska räkna bort den "etniska faktorn" i Kenya, så bör man se den i sitt sammanhang av hisnande klassklyftor och ett politiskt system som i fyrtio års tid byggt på korruption och att politiska ledare hållit sig kvar vid makten genom att belöna dem ur deras egen etniska grupp som förde dem dit.

Det har i sin tur varit möjligt genom att samma politiker skalat bort det mesta av vad maktdelning och kontrollmekanismer heter från konstitutionen, till dess att inte mycket mer än skelettet av ett demokratiskt system återstår. Eftersom det mesta av makten koncentreras hos presidenten blir insatsen i kampen om presidentposten orimligt hög – och möjligen blir även oddsen för att rigga ett val större. Oppositionspartiet *Orange Democratic Movement*, ODM, säger sig vilja överföra mer makt till regionerna, just för att minska lockelsen i att vinna makten på nationell nivå.

NÄR DET GÄLLER DEN MER AKUTA FRÅGAN om vem som ska leda landet efter det hårt kritiserade presidentvalet så ter sig en koalitionsregering som det mest realistiska alternativet, snarare än nyval eller omräkning av rösterna. Oppositionsledaren Raila Odinga, som har byggt sin presidentvalskampanj på att kritisera den gamla ordningen, har dock en balansgång i att å ena sidan framstå som en ansvarstagande och duglig ledare med landets bästa för ögonen och å andra sidan risken att förknippas med det system han kritiserat genom att ha "köpts över" till regeringssidan.

Ett förslag som lagts fram för att göra alternativet att ingå i en koalitionsregering mer attraktivt för oppositionen är därför att först ändra konstitutionen, så att premiärministern (som i

en koalitionsregering med största sannolikhet skulle bli Odinga) istället blir ansvarig inför parlamentet.

EN LÅNGSIKTIG OCH HÅLLBAR LÖSNING av krisen i Kenya måste också ta itu med de mer underliggande frågorna om bland annat landfördelning, maktkoncentration och korruption. Alltsedan självständigheten har politiska utnämningar fördelats ojämnt mellan olika folkslag, liksom resurser till infrastruktur, skolor och sjukvård fördelats ojämnt mellan olika regioner (där regioner och folkgrupper till stor överlappar varandra), beroende på vilken etnisk grupp den sittande presidenten tillhört.

För de som varken har jobb eller land, och till råga på allt tillhör "fel" folkgrupp och därför inte kan räkna med att gynnas av nuvarande presidenten Mwai Kibakis omtalat kikyuvänliga politik, återstår inte många kanaler att ventilerat sitt missnöje. Demokratin är deras chans, och i den kritiserade röstsammansräkningen efter valet upplevde många det som att de hade blivit förnekade även den chansen. Det är också mot den bakgrunden man bör tolka den senaste tidens våldsamma utveckling.

DET BEHÖVS OCKSÅ EN POLITISK VILJA att ta tag i korruptionen. Ett tydligt exempel på hur den viljan haltar är att John Githongo, som utsågs till "antikorrupsionsgeneral" av Kibaki, flydde till England 2005 med förklaringen att hans insatser motarbetades på högsta politiska nivå.

Det finns också de som menar att något demokratiskt systemskifte inte kommer att bli av eftersom Kenyas relativt lilla men växande medelklass inte har ett tillräckligt stort intresse av den. Medelklassen, som ofta sägs spela en viktig roll i demokratiseringsprocesser, har knappt syns till i internationella medier under krisen som följt på valet i december – till skillnad från

Inte mycket mer än skelettet av ett demokratiskt system återstår.

de fattiga kenyaner i Nairobis utkant som drabbar samman med polisen i olagliga demonstrationståg och politikereliten som förhandlar fram koalitioner i stadskärnan.

Men en del bedömare menar att medelklassinvånarna, om de hade deltagit i demonstrationerna, faktiskt hade kunnat vända utvecklingen åt ett annat håll.

Slumkvarteren ligger utanför centrala Nairobi och är lätta att ringa in för polisen och isolera från internationella mediers blickfång, medan medelklassen är utspridd över hela Nairobi, skriver till exempel Tilan Lele i kenyanska *The Standard*. Dessutom väger deras åsikt betydligt tyngre hos såväl inhemska politiker som utländska medier. Men, medelklassen har inte tillräckligt mycket att vinna på att öppet kritisera maktmissbruket och den storskaliga korruptionen hos den politiska eliten. De årliga tillväxttalen på 6–7 procent innebär att de som har en fot inne i den växande ekonomin kan räkna med att ständigt få det lite bättre – under förutsättning att den nuvarande ekonomiska politiken ligger fast.

EKONOMISK OCH POLITISK STABILITET är ett nyckelbegrepp här. Och det är inte bara medelklassen som vill ha stabilitet

– även det internationella samfundet av biståndsgivare och läneinstitutioner vill ha stabilitet.

Ekonomen och debattören James Shikwati menar apropå det stora inflytande internationella aktörer har i ett land som Kenya, att så länge dess statsbudget finansieras genom bistånd, kommer dess regering i första hand att hållas ansvarig inför biståndsgivarna och inte inför sina egna väljare. Och så länge de förra sätter sina egna ekonomiska och säkerhetspolitiska intressen först, kommer demokratiläget på kontinenten inte att förbättras nämnvärt.

Kort efter valet anklagades också Världsbanken för att ha intagit en regeringsvänlig position, liksom för att, tvärtemot övriga biståndsgivare, ha låtit bli att frysa lånen till Kenya till följd av brott mot mänskliga rättigheter och den demokratiska processen.

Frågan är om hoppet istället ska sättas till medelklassen och en inhemsk "efterfrågan" på ett demokratiskt system som på allvar tar itu med såväl bristen på ansvarsutkrävande som de ökande sociala klyftorna.

MARIA ELOWSSON
Statsvetare

En del bedömare menar att medelklassinvånarna, om de hade deltagit i demonstrationerna, faktiskt hade kunnat vända utvecklingen åt ett annat håll.